

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

**ТЯСНА ПЪТЕКА
ПРЕЗ ДУШАТА И СВЕТА**

СБИРКА ХАЙБУНИ

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора или на издателство gabriell-e-lit.

© Димитър Анакиев, автор, 2022
© Димитър Анакиев, художник, 2022
© Габриела Цанева, корица, 2022
© Издателство gabriell-e-lit, 2022
ISBN 978-619-7520-87-3 (pdf)
ISBN 978-619-7520-88-0 (ePub)

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

**ТЯСНА ПЪТЕКА
ПРЕЗ ДУШАТА И СВЕТА**

сбирка хайбунни

Издателство

gabriell-e-lit

София, 2022

„Всеки от моите ученици може да напише хайку, както и аз. Моето майсторство излиза на преден план в свързани форми.“

- Мацуо Башьо

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	5
ПРЕДИСЛОВИЕ	7
ВЪВЕДЕНИЕ.....	11
КРАЙ НА ЖИВОТА.....	13
ПОДКУПЕНИ ПТИЦИ.....	14
ЛЮБИМА РОЗА.....	15
„ЧЕСТИТА ПРОЛЕТ“	17
КЪРВАВ СНЯГ	18
ЗИМЕН САЛАМАНДЪР.....	19
БРОНЕТРАНСПОРТЪОР.....	20
ЦВЕТЕ НА РАКУШИША.....	25
ПОСЛАНИЕТО НА КРАЛИЦА МАРИЯ.....	28
ТРЪНСКОТО ЖДРЕЛО.....	30
БЯЛИЯТ ФЕНИКС ОТ ИГА.....	32
ДО ГРОБА НА БАШЬО.....	34
ПЕЧКА	36
ЛУКОВАТА НИВА.....	37
ОСТРОВ НА ИЗГНАНИЦИТЕ	39
ТЯСНАТА ПЪТЕКА НА БАШЬО	41
УСМИВКАТА НА ЯКУДЗА.....	43
ХАЙКУ МАЙСТОРСТВО	45
ХРАМ ЗА ГЛЕДАНЕ НА ЛУНАТА.....	47
БОРО И АЗ.....	49
МОИТЕ ТРИ ИЗКУСТВА.....	51

ХАКАТА.....	53
ПЕТ ДОЛАРА	56
ТРЪН В ОКОТО	58
ЛУНАТА ОТСЕЧЕНА С МЕЧ.....	59
ХАЙКУ, ПОЕЗИЯ БЕЗ РИСК	60
ГОЛЕМИ ВЪПРОСИ.....	61
ПЪТИЩАТА НА ДУХА	63
МРАВЕШКИ ГРОБ.....	64
МОЖЕ ЛИ „ТАНЦЪТ НА НАСЕКОМИТЕ“ ДА Е БЪЛГАРСКО „КИГО“?	65
ТЪРСЕНЕТО НА ХРАМА	66
ПТИЦА, ЛЕТЯЩА НАД ЯАКУШИМА	67
ЗА АВТОРА.....	69
ЗА КНИГАТА И АВТОРА	71

ПРЕДИСЛОВИЕ

„Всеки от моите ученици може да напише хайку, както и аз. Моето майсторство излиза на преден план в свързани форми.“

- Мацуо Башьо

От самото начало хайку не се разбираше като самостоятелна поетическа форма, а по-скоро като „поетична фраза“ (буквално преведено японското „ку“), която се комбинира или с други стихове (както „ренга“), или с рисунки („хайга“), или с проза („хайбун“).

Въпреки много забележимо развитие в самостоятелна форма, която експлоатира живописността и символиката на японската култура, хайку е запазило свойството да се комбинира в различни „свързани“ или „хибридни“ произведения на изкуството. Родоначалникът на хайку поезията Мацуо Башьо вярвал, че неговото поетическо майсторство се реализира само в свързани форми. Башьо дължи световната си слава на колекция от около 40 хайбуна „Тясна пътека към Далечния север“, в която описва пътуването си до малко познатите дотогава части на Япония, които са били извън обсега на правителството и цивилизацията. Той пише тези хайбунни след завръщането си в продължение на цели пет години и тази сбирка представлява естетическият и философски връх на японската литература по онова време, запазила мястото си и до днес. След Башьо хайбунът се развива допълнително. Ето какво се казва в текста на Миядзаки Хисаши,

върховен съдия на състезанието за хайбун „Ганджуан“ в Киото:

„Най-общо се казва, че главните извори на японския хайбун са две произведения – Yama no I (Планински кладенци, 1648 г.) от учителя на Башьо, Кигин, и Такара-гура (Съкровищница, 1671 г.) от Генрин, и в двете намираме хайку, придружено с елегантна проза.“

Първото споменаване на термина „хайбун“ обаче е в писмо от Башьо, изпратено през 1690 г. до Гентан, по-големия брат на Кьорай: „Въпреки че заявяваш, че не познаваш хайбун,...“, пише Башьо, продължавайки да пита за коментарите на Гентан за неговия шедьовър на хайбун, Genjuan no Ki (Запис от хижата на виденията).

През следващия век жанрът хайбун е доразвит чрез произведения като Узура-горомо (Одърпани дрехи) от Яю, Шин Ханацуми (Ново бране на цветя) от Бусон и Ора га Хару (Година на моя живот) от Иса. Първите двама автори умират през 1783 г.; последният, през 1827 г.

След това, след още един век, стигаме до Шики (ум. 1902) и многобройните му известни последователи, някои от които, макар и да не ги наричат „хайбун“, разработват свой собствен стил на литературна скица или поетичен разказ (напр. Vokuju Itteki на Шики – Капка индийско мастило). Моят колега съдия, Нентен Цубоучи, веднъж заяви, че подобни произведения може да се смятат за „хайбун.“ Киоши публикува колекция, озаглавена Shin Haibun (Нов хайбун, 1933), казвайки: „Дали тези парчета заслужават да бъдат наречени или не

„хайбун“ ще зависи от конкретния читател.“ Чуждестранните автори може да се изненадат ако разберат, че някои от тези съвременни парчета не съдържат никакви хайку и дори днес има публикувани парчета без хайку, които, както по дух, така и по стил, все още може да се смятат за хайбун (напр. Прилепът на Мичико Хияма).

В последно време, Фууи по Мото на Сайто Санки (Праскова през зимата, 1977) и Nerima no Kitsune на Мураяма Кокио (Лисицата от квартал Нерима, 1983) се считат от някои за представителни колекции на хайбун, въпреки че нито един от авторите всъщност не се позовава на техните произведения като „хайбун“, предпочитайки термините „zuihitsu“ (есе) или „zuisō“ (случайни мисли)

През последните двадесет години голям брой съвременни японски хайку поети започнаха да пишат zuihitsu/zuisō, понякога съдържащи хайку. В многото z/z писания на Нентен например, хайку и подобни на хайбун пасажии се срещат на всяка крачка. Японските хайку поети могат също да пишат „jiku-jikai“ (заглавни бележки/бележки под линия, изясняващи собственото им хайку), начин на писане, който понякога наподобява дидактическите коментари към определени хайку, оставени от Кигин и Генрин. Съществува и терминът „кубун“ (буквално „хайку с проза“), който понякога се използва вместо z/z, но все пак е повече от „хайбун“.

Много японски хайку поети ще се наслаждат на четенето на класически хайбун, написани в периода между Башьо и Шики. Части от такива произведения понякога се цитират или поне се споменават

в съвременното писане в стил хайку, за да се задълбочи ефектът на изразяването („хонкадори“ на японски). Подобна алюзия и заемане не са рядкост в днешните z/z произведения. В някои все още мога да намеря духовете на Башьо, Шики и така нататък, духове, които лично за мен отдавна бяха избледнели от паметта. Трябва да призная, че поскоро бях забравил техните ценни послания! През последните две десетилетия обаче, моята собствена среща с английския хайбун, а напоследък и опитът да ги съдя в настоящото състезание, ме накара да осъзная, че хайбунът наистина е ценно наследство не само на Япония, но и на света като цяло.”

И съвременните японски майстори на хайку пишат хайбун, въпреки че техните хайку вече са издигнати до нивото на алегория. Хайбун стана популярен и на Запад, поради което смятам, че моята колекция от хайбуни „Тясна пътека през душата и света“ намира своето място в българската литература.

ВЪВЕДЕНИЕ

Има стар японски мит, че хората пътуват, следвайки потока на слънцето от изток на запад.

Има и друг японски мит, който в който българите едва ли ще се вслушат, но японците редовно го изтъкват. Този мит разказва, че древните българи и японците имат един и същ прародител: Суса-но-о, богът на огъня, но те се разделят – от Алтай планините японците тръгват да срещнат слънцето на изток, а българите следват слънцето на запад. Заради този мит – японците приемат митовете смъртоносно сериозно – българските борци са единствените западняци, допуснати да участват във върховния шинтоистки обред, наречен Сумо борба.

Има и една легенда, която се предава в моето семейство. Тя разказва, че първият ми праотец, доколкото си спомняме, Ангел, избягал в Трънско, в село Грознатовци, някъде от Стара планина, където убил турчин. Заради Ангел семейството ми носи фамилията Балканджийски.

Трудно е да се каже защо пътуваме, към слънцето или следвайки слънцето. Един философ обаче твърди, че митовете възникват като израз на кървава история, която хората не могат рационално да приемат. Колкото по-кървава е историята на една нация, толкова повече митове има според тази теория. Легендата на моето семейство може би потвърждава подобно мнение.

Отново има будистка метафора, алегория, която разглежда самия живот като пътуване от един бряг на реката до друг.

А пътуването през пейзажите на душата, това пътуване през себе си?

Този ръкопис с хайбуни проследява моите пътувания в собствената ми душа и в различни части на света, които са важни за мен. Той обобщава голям период от време. Някои хайбуни са написани едва наскоро, а други много години по-рано. Избрах заглавието, за да перифразирам названието на прочутата сбирка хайбуни на Башьо. Сред многото поети, чието творчество изпълни младостта ми с ентузиазъм, включително Превер, Ботев, Гинзбург и Вийон, Башьо заема специално и постоянно място. Увлечението ми от Башьо остана ненамаляващо и до днес.

Надявам се също, че този мой ръкопис показва големите изразни възможности, които формата на хайбун има за съвременния поет.

КРАЙ НА ЖИВОТА

В София има улица, с която е свързана младостта ми. Днес името ѝ е „Гюешево“, а през моето детство се казваше „Ламби Кандев“. Моите баба и дядо, двама чичовци и лели и няколко братовчеди живееха там.

Днес никой от тях вече не е тук. По-големите отминаха, по-младите се преместиха неизвестно къде. На вратата има нечия друга фамилия.

Вървя безцелно по ул. Гюешево и се опитвам да разпозная остатъците от детството си. Калдъръмът беше заменен с асфалтово покритие и таксито на чичо ми вече не стои на паркинга...

Звукът на съобщение по телефона ме събуди от съня ми. Приятелката ми написа: „Ще те обичам до края на живота...“

*Край на живота,
кой знае къде е това? Дълга
улица Гюешево*

ПОДКУПЕНИ ПТИЦИ

на Иван Михайлов (1896-1990)

Ванчо Михайлов многократно е казвал, че основната и единствена българска политика в Македония е „да се Македония отдели политически от Сърбия“. Това означава да я отделим и от Русия. Това означава подкрепа за присъединяване към ЕС. Подкрепа на Петков. Да вярваме ли на Ванчо Михайлов или на Каракачанов, Радев, Костадинов и Нинова?

*Подкупени
птици - чуруликането им
патриотично.*

ЛЮБИМА РОЗА

В едно от интервюта си преди около десет години Тота Канеко изрази мнението си, че Башьо не е добра основа за съвременното хайку и че вместо Башьо днешният поет трябва да вземе Кобаяши Иса за своя основа и модел за подражание.

Като поет Башьо, без съмнение, е бил съвременен (както всеки поет трябва да бъде поет на своето време), но неговата лична уникалност и социалното положение на самурая днес са почти невъобразими и със сигурност неповторими.

С Шики и Кьоши, които и двамата са били самурайски синове, влиянието на самурайската естетика върху хайку свършва и започва съвременната епоха, основана на демократичните социални принципи.

Иса Кобаяши е живял живота на обикновен човек и от същия този обикновен живот е написал своята поезия – точно както прави днешният съвременен поет. Затова той е по-близо до нашето време. В Иса, за разлика от Башьо, идеологията не е на преден план, а животът като такъв. Освен това в някои от своите хайку Иса установява, почти доктринално, дистанция от идеологическите (религиозни) изисквания на своето време.

Наскоро написах хайку, въз основа на едно от известните хайку на Иса. Ето го:

*Ще слезе ли от коня си
руският цар пред българския парламент?
Любима роза.*

Моето хайку се занимава с руския империализъм в България, по-точно паметник на руския империализъм, който е точно там, където не трябва да бъде - пред Народното събрание, основната институция на българския суверенитет. Тази необичайна българска специфика, която няма аналог в света, беше моят мотив за това хайку. Идеята за хайку обаче получих от Кобаяши Иса.

Ето го хайку на Иса, което ме вдъхнови:

大名を馬からおろす桜哉

Военачалник

слезе от коня си –

вишни цъфтят

– Кобаяши Иса (прев. Д. Анакиев)

Виждаме, че моето хайку е изцяло българско по своя характер – това е българска хайку литература, както по тематика, така и по дух и символика, която използва розата. Но коренът на това хайку е японски. Хайку свързва привидно несъвместими светове благодарение на своята биполярна природа. Това показва колко безсмислено и противно на природата на хайку е българските хайку поети да копират японската чувствителност (sic!) и култура. Хайку е страхотна поетична форма именно поради своята метафорична природа, която му позволява да свързва светове. Това е мисията на хайку поезията!

„ЧЕСТИТА ПРОЛЕТ“

Кацам на летището в Ниш (някога най-големият български град) и след това гледам телевизия в къщата на приятел. Путин още се хвали по сръбската телевизия, само тук той още е господарят. Тонът е изключен, така че забелязвам само рибешката му усмивка.

След това показват свръхзвукова ракета и пътя ѝ към Украйна. И тогава те отново показват рибешката усмивка. Домакинът ми казва „Не ми харесва това“. След това иска да смени темата, казва „честита пролет“ ...

*Може ли свръхзвукова
бомба да пречуни съпротивата
на Украйна?*

КЪРВАВ СНЯГ

Много е лесно да се оправдае войната. Хитлер например имаше ясни извинения, които бяха много подобни на тези на Путин: англосаксонците и французите управляваха света, германците останаха без жизнено пространство и затова трябваше да се разширяват и да търсят жизнено пространство за себе си, особено на изток.

Наполеон също имаше ясни извинения: той разпространи духа на Френската революция и донесе свобода на потиснатите народи... Не познавам нито една война, която да не предлага прости и привидно рационални извинения за ужасите, които носи. Войната обаче е най-лошият образ на човека, целта винаги е грабеж.

*Войната ме отчайва,
още повече хората, които я оправдават.
Кървав сняг вали.*

ЗИМЕН САЛАМАНДЪР

*Империалисти,
маскирани като комунисти - как се казва
този зимен саламандър?*

Виждам как войници нахлуват в съседната държава, окупира я, разрушават градовете ѝ, които се превръщат в пепелище, цивилни страдат масово, културни забележителности изчезват, колонии от бежанци бягат накъдето могат...

Виждам петолъчни звезди на шапките на тези войници, водачите им се наричат "другари", но комунистическата армия ли е или просто искат да събудят съветските настроения? Те искат съчувствие и оправдание за кървавия си труд.

Никой народ не иска война, но окупаторът арестува пацифисти в народа си, не дава гласът им да се чуе.

*Заложниците на историята
носят вериги. Веригите дрънчат силно
към зимния саламандър.*

БРОНЕТРАНСПОРТЪОР

Преди няколко дни получих писмо от Людмила Балабанова. Тя прави антология и иска да включи три от моите хайку в нея, включително най-известното ми хайку:

*Пролетна вечер.
Колелото на бронетранспортъора
смачкава гущера.*

Това хайку се намира във всички най-известни антологии и е преведено на много езици – не преувеличавам ако кажа, че ми донесе световна слава. Людмила също много го харесва, но тя реши да го поправи „малко“. Тя го намери на английски и направи своя собствена версия:

*пролетна вечер
верига на танк
смаза гущерче
*
spring evening
the wheel of a troop carrier
crushes a lizard*

(Anakiev Dimitar, Kacian Jim. Knots: anthology of Southeastern European haiku, Tolmin, Prijatelj, 1999)

Когато колелото мине над гущера, остава петно и поетът видя това петно. Веригата на танка обаче нарязва гущера на парчета и ги разпръсква, така че от гущера не остава нищо. Невъзможно е да се види поетичната картина.

Тук трябва да кажа две неща. Първо, поетът не е длъжен да обяснява нищо на никого. Второ, познавам Людмила от двадесет години, смятам я за приятелка и затова започнах да обяснявам. Но преди това я предупредих да коригира превода си.

Ето какво ми отговори тя и как протече комуникацията ни:

Л.Б.: Не, не е хубав художествен превод на български. Това е буквален превод на „troop carrier“, но тук имаме две думи, и то много по-изразителни от изкуствената дума „бронетранспортър“. За повечето хора това е дума от военната лексика и не им говори нищо, докато „танк“ е широко известна метафора на смазващата сила на войната (колко филми сме гледали с тази метафора). Така на български това хайку звучи по-добре, отколкото на английски, защото сходството между „верига“ и „гущер“, като влечуго, се съпоставя с огромната пропаст между крехкия живот и машината за убиването му („колело“ не носи тази образна асоциация). И не на последно място, „бронетранспортър“ е дълга, тромава, спъваща ритъма дума. Тя се оказва дотолкова неудобна за произнасяне или изписване дори във военната лексика, че е измислено съкращението БТР, което е по-широко разпространено. Какво остава за използване на такава дума в поезия... Аз много харесвам това хайку, особено в българския му вариант.

Д.А.: Мисля, че моят български вариант е много по-добър от твоя превод – причините са много изкуствени. На първо място фактът, че твоят превод е доста абстрактен, изтрива детайлите. В моето хайку колелото тъпче гушера, а при теб „танк“. Второ, думата „бронетранспортър“ е груба и тежка, точно като война, като армия, и прави огромен контраст с малък и

слаб гущер, който е символ на всички „съпътстващи щети“, невинни жертви на войната.

Думата „танк“ е много по-слаба, минава бързо и почти няма ефект.

Л.Б.: Първо, „верига на танк“, а не „танк“. Второ, никога не бих сложила дума като „бронетранспортър“ в поезия, защото освен метафори, има нещо, което се казва „усет към езика“... Право на всеки автор е да откаже редакция, както е мое право да се откажа от публикуване, така че това хайку отпада.”

Д.А.: Съжалявам, „бронетранспортър“ е в оригинал и не знам какво общо има с „чувство за език“. Това е най-публикуваното ми хайку, преведено е на много езици и на всички езици „бронетранспортър“ отговаря на чувството за език само на български не?

Тъй като не проявяваш уважение към поезията и поетите, не ти позволявам да използваш нещо мое в антологията си.

Подобна редакционна дързост и безобразно поведение не съществуват в сериозната литература на Европа и Япония. В американското хайку сме свикнали с него: от забрана на формата 5/7/5, превръщането на хайку в един жанр, изхвърлянето на пунктуацията и главните букви, до промяната на съдържанието.

Виждаме, че редакторът смята за свое право да замени 50% от съдържанието в моето хайку. Така че тя или не знае какво е литература, не знае детерминантите на Международния Р.Е.Н., или просто смята, че хайку не е литература. Представете си редактор, който „поправя“ 50% от нечий роман?

И когато това се случи с мен, известен и утвърден поет, с редактор, който ми е приятел, какво може да очаква Дари Георгиева или който и да е млад и неутвърден поет, стъпил във водите на „международното хайку“? Ето защо поетите, които искат да успеят, или развиват автоцензура и така се кастрират, или просто забравят за „международното хайку“.

Моят приятел Бан'я Нацуиши, вероятно за да травмира редакторите от този тип, веднъж, след завръщането си от Турция, написа хайку като това (перифразирам по памет):

*Един поглед към Босфора
ми струва
сто милиона осемстотин четиридесет и две хиляди
седемстотин двадесет и пет турски лири.*

ХАЙДУШКА ТРЕВА

В един отдавна отминал зимен ден, на разсъмване, облечен в маслиненосива униформа, слязох от влака и се качих на замръзналия перон на жп гарата в Радовлица. Снегът скърцаше под първите ми стъпки, направени във военни ботуши и докъдето стигаше погледа ми беше просто белота: бели върхове на Юлийските Алпи, бялата мъгла, простираща се над замръзналата река в долината... За южняка, пътувал над хиляда километри за една нощ, това беше гледка на безкрайна, но неприветлива красота.

Веднага след като завърших обучението си по медицината – тогава бях на двадесет и седем години – ме изпратиха да отслужва военната си служба и скоро се озовах в истинска война. След победата на национализма и разпадането на Югославия останах в Словения, за да водя изолиран живот в политическа немилост. Хората най-често ме пренебрегваха и целият ми емоционален живот беше изгълнен от един котарак със смокинг, когото нарекох Момчил. Оцелявахме заедно почти шест години. Той беше най-близкият ми братовчед и най-добрият приятел, моят учител...

Ето ме сега, застанал до гроба му.

*От гроба
на моя котарак Момчил
хайдушката трева*

(Генджуан награда 2017)

ЦВЕТЕ НА РАКУШИША

След като взех решението да напусна работата си, в която бях инвестирал много време и обучение, осъзнах, че започвам да приличам на гнил плод, паднал от дърво. По това време все още не бях запознат с историята на Къорай за падналите райски ябълки, на които беше кръстена хижата му. Въпреки това, като израз на това осъзнаване, аз нарисовах автопортрет с мустаци и пура между пръстите си и го подписах на английски: „The emergence of a beggar“.

„Ракушиша“ (Къщата на падналите райски ябълки) на Къорай – разположена в частта на Киото, наречена Сага-Арашияма – сама по себе си е метафора за идеал за самоналожено изгнание от обществото. В хижата и около нея се събираха гнили плодове, поети, жени за забавление и от време на време будистки монаси.

*Живеейки в хижата,
аз съм само една светулка, която се
храни върху плевели
- Къорай*

Освен Къорай, още един гнил паднал плод е Башьо, поет учител на много паднали плодове. Башьо води живот на несигурност, пътувайки постоянно. Той се отбива до Ракушиша два пъти: първият път през май 1691 г., когато остава 16 дни и написва Дневник на Сага.

*Дълги летни дъждове...
картичките с хайку сега са отлепени,
следа по стената*

-Башьо

Малко преди смъртта си Башьо отново посещава един от любимите си ученици Кьорай в Ракушиша. Този път той пребивава там три седмици.

*Река Кацура
няма прах във вълните
лятна луна*

- Башьо

По време на престоя си Башьо посещава дзен храма Даихикаку (Великата милост) в хълмовете над река Хозу и написва хайку, което сякаш казва, че смисълът на живота не е в отдаване на чувствените удоволствия – като преклонението пред вишневия цвят през пролетта – но че са необходими само малко усилия, за да се живее в огромната благодат на духовния живот на будисткия канон.

*Планинска вишна
цъфти – двеста метра по-високо
Голяма милост.*

- Башьо

И недалеч от мястото, където Башьо съчинява това поучително хайку, пресичайки река Кацура през моста Тогоцу-кьо („Мост за преминаване на Луната“), се събрахме някои днешни почитатели на падналите райски ябълки, всеки от нас носещ някакъв аспект на отронен плод: Стивън от Англия, Хисаши, известен още като Камесан от Осака,

Бранко от Сърбия и вярно, Камесан от Балканите. Окуражен от нашия ентузиазъм, изразявайки уважение към Башьо, аз написах следното хайку:

*Планинска вишина
цъфти – намиране на приятели
голяма милост.*

Сега седя в задния двор на Ракушиша и мислите ми се роят. Тук се срещат миналото и настоящето. Пред Ракушиша е бившето оризово поле, а над него, на връх Огура, бях виждал изправени камъни, които Стивън нарича Скалите на Драконовия нокът (龍爪岩). Той предполага, че това място, разположено срещу споменатия по-горе манастир Даихикаку на планината Арашияма, вероятно е било място на древни ритуали за прибиране на реколтата. Между Арашияма и Огура тече река Кацура, която в планините носи друго име – Хозу. Човешката духовност се корени в този регион от древни времена и дали случайно или не, точно тук се беше събрало нашето малко общество от паднали плодове. Туристите напуснаха Ракушиша и аз изведнъж се намерих погълнат от спокойствието ѝ.

*Цвете на Ракушиша:
внезапният звук на „шиши-одоши“¹,
отново тишина.*

---

¹ Шиши-одоши (鹿威し) буквално означава „уплаши елена“. В по-широк смисъл наименованието се отнася за японски устройства, използвани за сплашване на птици и диви животни, вредящи на отглежданите растения.

ПОСЛАНИЕТО НА КРАЛИЦА МАРИЯ²

Американското хайку започва в рамките на космополитно анархистично движение, известно като „Beat Generation“. Поети и писатели на „Beat“ се изправиха срещу американския капитализъм и империализъм с масово движение и качествена антиформалистична литература, музика и изкуство. В тази фронтална, но неравна битка американските анархисти претърпяха най-големи загуби от инструментите за бягство от реалността, които не бяха от областта на изкуството: наркотици и алкохол.

Скоро хората, работещи за правителството, воените от Студената война, заеха важни места в американската хайку литература. Те направиха от американското хайку провинциална, строго формална, догматична литература. Хайку литературата на капитализма е създадена, избягвайки всички човешки и социални аспекти, атакувайки мултикултурализма. През 2013 г. на официална среща на HNA³, те дори директно свързаха американското хайку със символите на империализма.

*От хижата на Баиъо
се преместиха на борда на кралица Мария –
Американските хайкуисти*

---

² RMS Queen Mary е британски имперски кораб, пенсиониран в Лонг Бийч, Калифорния. Любима дестинация на съвременните американски хайку поети.

³ HNA-Haiku North America

Не мога да забравя, че едно от най-важните литературни влияния в живота ми бяха американските поети анархисти. Все още виждам Керуак и Снайдър да се катерят към Матерхорн в Сиера Невада, да обсъждат и пишат хайку. Все още чувам Уди Гътри ... Сравнете колко импотентни са днешните американски хайку поети, които седят на борда на кралица Мария и се борят срещу мултикултурализма.

*От храма Ясукуни⁴
до поетите на кралица Мария
същият дух*

Но знам, че много американски поети не са били на борда на кралица Мария.

*Следващият митинг на HNA
трябва да бъде в Harpers Ferry
в хижата на Джон Браун⁵*

---

⁴ Храмът Ясукуни е известен шинтоистки храм, където са погребани японски имперски войници. Сред тях около 1000 са изброени за военните престъпления срещу 35 милиона убити китайски цивилни по време на Втората световна война. Тази година 175 000 японци посетиха Ясукуни, за да отдадат почит на японските войници, загинали за императора.

⁵ Джон Браун, борец за правата на чернокожите

ТРЪНСКОТО ЖДРЕЛО

Отдавна се подготвям да посетя паметника на бойците от ВЗРО „Въртоп“⁶, поставен близо до входа на Трънското ждрело. Днес, петък, е пазарен ден в Трън, много е претъпкано и тъй като напразно търсих място за паркиране, след две-три обиколки около библиотеката, кръстена на славея от Трън, Гюрга Пинджурова, реших да се насоча към ждрелото.

*Музика се чува
от библиотеката, в далечината
шуми Ерма.*

Алеко Константинов сравнява красотите на този край с Швейцария. Но дори някой като мен, който всеки ден наблюдава Знеполе и склоновете на Руи от Въртоп, не може да остане безразличен в каньона на река Ерма.

Ждрелото е свързано с местна легенда за невъзможната любов между двама влюбени. Майчина клетва ги проклела и те се превърнали в две скали от двете страни на река Ерма, така че да са винаги близо един до друг, но никога заедно. Водите на реката били подхранвани от сълзите на двамата разделени.

*Сълзите на разделени
влюбени се пенят.
Две пеперуди.*

---

⁶ Вътрешна западнокрайска революционна организация Въртоп

От каньона на Ерма се насочих направо към Баринци, предградието на Трън, където се намира църквата „Света Петка“, покровителката на Трън. В скалите над църквата от 18-ти век има неолитна пещера, в която се твърди, че тя се е скрила преди гонението, а днес е параклис. Църквата е известна с две чудотворни икони с нейния образ.

Първата икона се намира в центъра на църквата. Донесена е от Румъния и в нея е вплетена част от плащеницата на Светицата. Смята се, че когато човек сложи дясната си ръка, отвори съзнанието си и отправи най-искрени молитви към нея, желанията му ще се сбъднат.

Втората икона се намира вляво от олтара. Тя е по-голяма, релефна и отново е с образа на Светицата. Поверието гласи, че тук отново молитвите ви ще бъдат чути, ако сложите лявата си ръка върху лявата ръка на Света Петка.

Дълго време държах ръцете си върху двете икони, но сега забравих за какво беше молитвата ми. Беше ли молитва за запазване на паметта за героите на ВЗРО Въртоп или за обединяване на влюбените, които проклятието превърна в камък?

*Поставих лявата
и дясната си ръка върху иконите.
Скален параклис.*

БЯЛИЯТ ФЕНИКС ОТ ИГА

От района на 48-те водопада, където преди е имало тренировъчна площадка за ниндзи, а днес е известно място за пикник с изключителна красота, пътувах до град Ига-Уено, където Мацуо Башьо е роден и прекарва младостта си.

Уморен от катеренето по скалите на водопади, отседнах в малък онсен в традиционен стил в Набари. И докато предавах тялото си на горещия извор, духът ми бе завладян от млад бор във вътрешния двор на онсена, в чиито все още меки иглички вятърът почиваше, люлеейки го в различни посоки. И по-късно, отпуснат вече върху нощното татами, шумоленето на вятър в клоните на млад бор продължаваше да ме следва.

*Пролетният вятър
смути бора, шепне
през цялата нощ.*

Пристигам в Града на Нинджите - Ига-Уено по местна железница, която има само един коловоз. Посреща ме голям бронзов паметник на Мацуо Башьо, който доминира площада. Наблизо, може би на 10-15 минути пеш от замък Белия Феникс, който се издига от хълма над града, се намира родната къща на Башьо, която и днес е прилично място за престой.

Бащата на Башьо, селянин-притежател, получил права на самурай, служил на командира на самураите Тодо Шимшичиро, а младият Башьо бил назначен за личен асистент на Тодо Йошитада,

който го запознал с тайните на писането на поезия и станал негов близък приятел.

Заставам в малкия двор на родната къща на Башьо и ставам момче, което си играе с дървен меч и тренира хвърляне на „шурикен“ – летяща „звезда на нинджи“.

*От миналото
шурикен лети, не!
това е переруда.*

Навсякъде около Белия Феникс вишните цъфтят и това допълнително подчертава девствената красота на замъка. Докато се изкачвам по тежките му каменни стъпала, гладени векове наред от самурайски „гета“ сандали, се чудя колко пъти младият Башьо е минавал отгук и колко пъти е бил завладяван от всяващия страхопочитание замък Бял Феникс?

След внезапната смърт на Тодо Йошитада в Башьо се прокрадва безпокойство, което няма да заглъхне цял живот и което постоянно ще го принуждава да пътува далеч от литературната слава, която го следва. Той ще търси утеха в будизма и в приятелството с учениците си, но все няма да я намира.

*Потреперват
бели вишневи цветчета...
Каменен замък*

ДО ГРОБА НА БАШЬО

Пролетен вятър носеше тъмни облаци над езерото Бива, което със своите бурни вълни оказваше съпротива на градската атмосфера на Оцу – градът, в който е погребан Мацуо Башьо. Вятърът от връх Хира, който изкачих в края на март, време на годината, когато духа така силно, че преобръща лодки и потапя кораби - сега беше само лек полъх и черешовите цветове вече се разтваряха.

Башьо се озовал в този край, докато пътувал към Киото и може би, подобно на мен сега, се е възхищавал от смелите диви патици, плуващи по бурните вълни на езеро, голямо колкото море.

Последното място, където Башьо отседнал е малкият будистки храм Гичу, от стаите на който вече нямаше гледка към езерото, защото близките сгради я препречваха, и към който водеше тясна алея между къщите.

Гробът на този поет е гроб и на воин. Поетичната съдба на Башьо е неразривно свързана със съдбата му на воин. Той ѝ се отдава изцяло, с готовността да ѝ служи и да умре за нея, следвайки първо пътя на война, а после и пътя на поета. Това отличава Башьо от повечето му събратя по перо, равни по талант: освен мощта, простотата и естественото звучене на поетичната реч, той притежава и величието на житейската си драма, която пленява с фаталистичен блясък... Башьо се обличал като будистки монах и в поезията си проповядвал будизма, но никога не приел монашеството, оставайки само това, което всъщност е – бивш воин и поет. По негово желание тялото му е положено до тленните

останки на известен воин от клана Минамото, към който е принадлежал и самият Башьо: Кисо Йошинаке.

*Кисо и Башьо
готови да умрат, оживяват
цъфнала камелия.*

*Докосва ме
ветрец в това свято
място – Гичуджи.*

*Дъжд до гроба
на Башьо – в барата
цвят на камелия.*

ПЕЧКА

Грознатовци е село в района на Грънско (Грънска Клисура), което е имало 350 души при последното българско преброяване от 1912 г. Това е комитско село по склоновете на Въртоп, което даде на българската история двама войводи: Христо Пляката и Симо Соколов. След Ньойското „споразумение“ селото принадлежи към Западните покрайнини и систематично е посръбчвано през последните 100 години. Единствената икономическа инвестиция в това село е откриването на жандармерийска станция „за 12 жандармеристи да превърнат българите в сърби“. След 100 години асимилационна политика селото е доста разрушено. Но все пак се държи изправено. Тук отдавна няма нови неща (ако нещо дойде, то е предимно старо или счупено), но наскоро в Грознатовци дойде нова печка. Не е малко нещо. Някой все още мисли за отопление и готвене.

*„Споразумението“ от Ньой
дали предвижда нови печки
в Грознатовци?*

ЛУКОВАТА НИВА

Ако случайно се разхождате в северната част на Киото, известна като Китаяма, може да забележите близо до ботаническата градина мъж на средна възраст, който бди над нива с лук, разположена точно до къщата му. Казва се Бранко Манойлович, сръбски поет, който от доста време живее в Киото. Въпреки че лукът е съществена част от сръбската култура - не мога да си спомня ястие, в което няма лук - те са засадени не от Бранко, а от безименен съсед. Вече са минали две години от засаждането, но лукът все още не е прибран. Бях запленил и от тази нива; по време на престоя си в къщата на Бранко я гледах всеки ден от прозореца на стаята си - тази нива, която с присъствието си сякаш загатваше за нещо, което не беше толкова очевидно, но в същото време значимо. Поглеждайки през прозореца луковата нива, все още мокра след дъжда, написах хайку:

*Втора година
лук гние - кой ще
да го прибере?*

На закуска Бранко изглеждаше капризен и с тъмни торбички под очите от недоспиване. Докато разбърквах чая си с въпросително изражение, той набързо изпи кафето си и преди да тръгне за работа ми подаде сгънат лист хартия: „Хайку от снощи“, каза той. След като той си тръгна, разгънах листа. Там пишеше:

*Не идва сънят...
Буря удари
луковата нива.*

Забелязах, че Бранко има специални отношения с луковата нива, но не го обсъждахме. Един следобед го наблюдавах да крачи из нивата, сякаш оглежда всяко стъбло, всяко зелено листо, което сочеше към небето. На следващата сутрин получих друго хайку, написано на лист хартия, което гласеше:

*Групова снимка:
ние сме лукът висящ
под стрехата*

Аз самият написах хайку по темата за лука, която сякаш доминираше в мислите и емоциите ни. От другата страна на улицата, където се движи автобус №4, забелязах малък шинтоистки храм, разположен там, вероятно поради някакви суеверия. Подобно на християнските параклиси, тези светилища са издигнати от местни хора, а този е подпрян на къщата на съседа. Когато напусках Киото, оставих на Бранко това хайку:

*В Китайяма
луковата нива е наблюдавана
от шинтоистки бог*

Да, в Китайяма луковата нива беше наблюдавана от някакъв шинтоистки бог... Не знам дали тази нива съществува и днес. Ако случайно е така, обзалагам се, че Бранко я държи под око.

ОСТРОВ НА ИЗГНАНИЦИТЕ

От най-ранни времена Икария е била остров на изгнаниците, остров на бунтовниците и пиратско пристанище.

Откакто словенското правителство ме заличи от официалните книги, изгнанието се превърна в моя съдба. Ето защо исках да видя този мистериозен остров в Егейско море, където според легендата Икар рухнал, неспособен да достигне слънцето.

*Векове летят.
В небето на Икар
няма облаци.*

Отседнах в махала Пиги (Извор) на северната страна на острова на склоновете на Атера близо до старата столица Евдилос. Моята домакиня е г-жа Рене, германка, която като момиче избяга от богатата на цивилизацията и остана тук. От терасата на къщата ѝ се открива гледка към залива Евдилос, над който стръмно се спускат височините на Атера.

*Пукащ хоризонт...
И тук цъфти буйно стрък
индийско орехче.*

След Втората световна война военната хунта прогонва хиляди комунисти на острова. Оттогава името на острова остава „червен камък“. Сред изгнаниците е и Микис Теодоракис, известен композитор.

Насочих се към село Бракадес, в хълмовете в западната част на острова, където все още стои къщата, в която Микис Теодоракис е прекарал дните си на изгнание.

Това беше каменна къща с две стаи, с небесносни врати и прозорци, заровена в хълма, покрита с каменни плочи, която местните наричаха „къщата на скорпиони“. В стаята, превърната в музей, все още има неща на Микис и няколко партитури... Излязох от този бивак на изгнание дълбоко развълнуван; вятърът духа откъм морето и носи дъждовни облаци - стъмнява се и падат няколко капки дъжд.

*Къщата на скорпиони –
мълния блесна, гръм
и всичко замлъкна.*

На заминаване любезната домакиня иска да ми подари млад котарак, който се обажда на Манга и който се вкопчва в мен.

*Млад котарак,
Манга, напуска Икария.
Розите цъфтят.*

ТЯСНАТА ПЪТЕКА НА БАШЬО

От доста време вървя по стъпките на Башьо и все пак едва наскоро пътищата ни наистина се преплетоха. Първо, близо до езерото Бива, откъдето е минал Башьо по пътя за Киото и където почива, а сега – тук, край река Кацура, над чийто каньон в скалите се намира дзен манастирът Даихикаку (Великата милост); там Башьо, след като го е посетил за кратко, написва хайку:

*Планинска вишна
цъфти – точно над нея
Велика милост.*

Даихикаку е малък, но живописен дзен манастир на стръмните склонове на планината Араши с изглед към каньона Кацура. Възхищението от пейзажа и позицията на манастира, до който се стига по серпентини, след това дървени, после каменни стъпала, се равнява на духовната му красота.

Стигнах до него като минах от Ракушиша над планината Огура и след това прекосих искрящата река Кацура над продълговатия и нисък мост Тогецу⁷, който пленява както с името си, така и с външния си вид.

Вървейки из тесния кръг на манастира и разглеждайки всички каменни надписи по серпентините, напразно търсех хайку на Башьо. Едва на излизане от манастира градинарят ме поведе до шо-

---

⁷ Togetsu-kyo – „мост над луната“

сето до Кацура, където стоеше голям камък, на моста покрит с мъх, с гравирани стихове на Башьо.

Продължавайки по същия път обратно към моста Тогоцу, тъй като беше трудно да се сбогувам с него, прекарах приятни мигове с двама поети, които срещнах тук: Стивън Гил и Хисаши Миядзаки...

Направихме снимка заедно и аз, мислейки си за стиха на Башьо, написах хайку:

*Млечна Кацура
тече – точно до нея
среща на поети.*

УСМИВКАТА НА ЯКУДЗА

*Напредвам,
напредвам, все още
зелена гора*

- Сантока

Пресичайки река Кума в провинция Яцуширо на остров Кюшу привечер, пътуваме до град Хинагу, където обичал да отсяда известният поет Сантока⁸. Той пише в Хинаги: „Настаняването е добро, банята е добра и хората са добри; ако можех да живея тук до смъртта си.“

*Излязохме от
тунел право в нощта -
град Хинагу.*

В центъра на града любезен ханджия ни отвежда до хотел за бездомни, където някога е отседнал Сантока. Това е двуетажна дървена къща, наречена „къща за плетене“. На приземния етаж има скромна трапезария и кухня, а тесни дървени стълби ни водят до място за спане на напълно празен горен етаж. По времето на Сантока там често са спели един до друг на пода по около двадесет души. Времето спря и миналото оживя. Какъв щастлив момент!

Недалеч от „къщата за плетене“ има онсен⁹, в който Сантока обичал да влиза. В гардероба му

---

⁸ Танеда Шоичи – Сантока (1882-1940), дзен монах и вечен скитник, хайку поет на свободен стил

⁹ Онсен – обществена баня

имаше стари дървени кутии с прости брави, а малък басейн беше облицован с тюркоазено сини керамични плочки, очевидно доста стари. Някои от плочките бяха счупени, а някои бяха засегнати от кафеникава корозия, наподобяваща гъста паяжина. Беше патината на работническата баня и усещането беше домашно. Около басейна имаше 5-6 умивалника, малки пластмасови седалки и гъби. В басейна имаше няколко възрастни хора. След сапунизване на тялото и изплакване настъпи релаксация в топла вода, в която умореното тяло изчезва и умът се отдава на сънуване... След миг Сантока оживя отново...

По-късно в тясна уличка срещаме весели младежи в халати и дървени гата¹⁰. Усмивнаха ни се и продължиха към банята.

*Напускам
банята на Сантока –
усмивката на якудза¹¹.*

---

¹⁰ гата – това са дървени японски сандали

¹¹ „Ya-ku-za“ означава числата „осем-девет-три“ губеща комбинация в японска игра с карти. Символично думата „якудза“ означава онези, на които животът не е дал добри карти, губещи и престъпници. Тъй като якудза живеят извън системата, трябва да бъдат организирани в кланове, което не беше така за поетите живеещи извън обществото, като Сатока.

ХАЙКУ МАЙСТОРСТВО

Какво е хайку майсторство? Зададох този въпрос на Хошинага Фумио по време на честването на петдесетгодишнината от началото на неговата работа. Отговорът му беше: „В света около нас има твърде много изкуствени емоции, които привличат повечето поети да пишат за тях.

След всички петдесет години, в които съм писал хайку, мисля, че мога да пиша всяко хайку от дълбините на сърцето си ...“

Какво има там, в дълбините на сърцата ни?

*Как да развържем
свързани души: луната
и планината.*

*Говореше
за братство и любов –
вятърът, който отмина.*

*Столицата
на моето сърце – просто един
подострен молив.*

Не е лесно да се намери отговор на този въпрос. Какви са темите, по които точно ние можем да пишем? Да дълбаеш в сърцето си е трудна и изискваща време работа за автора, но е дори по-трудно да извадиш на бял свят съдържанията на сърцето си, защото това изисква от автора да е смел. В наше време, доминирано от духа на конкуренцията и борбата за надмощие, да отвориш сърцето си и да представиш съдържанието му пред публика, може

да означава обезоръжаване и готовност за личен провал.

*Две мъчания
и два месеца се срещат
в мечта на пеперуда.*

Целият поетичен процес в хайку (и в японските изкуства като цяло) може да бъде сравнен с известната будистка алегория „Десет рисунки върху опитомяването на говедо“, в които писането на хайку от дълбините на сърцето би съответствало на последната десета рисунка „Връщане на пазара с отворени ръце“.

*За втора година
събирам орехи – от тях направих
само хайку.*

ХРАМ ЗА ГЛЕДАНЕ НА ЛУНАТА

От жп гара Ниши-Напори вървя по едноименната улица в района на Токио Аракава. От двете страни на улицата цъфтят вишни и човек се чувства удобно около сърцето си на този хълм, сякаш е близо до къщата си. Денят е слънчев и пеещ. Срещу входа на храма Хонгъоджи, в началото на улицата, мъж монтира печка на дърва в миниатюрния си камион и я използва, за да готви и продава местна храна.

Ничирен Сонин, основателят на едноименната школа на будизма, е починал в храма Хонгъоджи, поради което храмът е един от ключовите за членовете на тази секта.

Влязох през стара дървена врата и веднага се натъкнах на камък, паметник на котките, а наблизко в един чемширов храст спяха и две котки – кафява и черна. От дясната страна на храма, на ръба на гробището, което се намираше над железницата, имаше още един паметник на котките.

Поети посещават това място заради красивата гледка към луната. Оттук и името на този храм Цукиמידера¹².

Кобаяши Иса обаче пише в него:

*Пролетна мъгла -
надзорният строител гледа
от неговия хълм.*

---

¹² Sukimidera – Храм за гледане на луната.

Изглежда, че заради мъглата, която затвори очите му за луната, той се почувства като Дукан, строителят на замъка Едо. И поетът Сантока написа:

*Облекчение да се види
месец там горе –
тук съм в Токио.*

Храмът беше затворен. Обиколих го от всички страни и минах през гробището, а после се върнах при спящите котки. Чудех се дали Ничирен обича котките? Непосредствено покрай улицата се намираще известният „котешки квартал“.

*Безсънни
котките – дали тази вечер
гледаха луната?*

БОРО И АЗ

In memoriam: Боривой Буква (1948-2016)

За първи път видях Боро в Толмин в началото на века по време на първия конгрес на Световната хайку асоциация. Преди това го познавах само по име като сътрудник на публикациите, които редактирах. Тогава Боро ми беше на гости отново в Домжале – четяхме поезия.

И аз го посещавах, макар и не често. Преди две години се срещнахме на брега в Риека и пихме кафе. След това бяха направени съвместна снимка и следното хайку:

*Стари моряци
на брега Бодули – вали
слаб дъжд*

Между срещите си разменихме писма, стихове и поздравии! Бяхме в постоянен сърдечен контакт! Може би преди малко повече от половин година, когато живеех в Йелшане и работех в Бистрица (близо до Риека!), видях Боро за последен път. Тогава отидохме на футболен мач в Риека на новия стадион Руевица, а след това отидохме и в къщата на Боро в Пелин, точно до Руевица. Беше толкова красиво! Боро постоянно страдаше от това или онова, но нищо не каза за бърз край. Едва наскоро му се обадох от Опатия. Вместо него, чух дъщеря му да казва: „Татко днес беше изписан от болницата след ампутация на крака“. Така разбрах за нередупиран диабет. Тогава написах хайку:

*В Опатия
туристи дойдоха на плажа –
Боро без крак*

Малко след това Боро почина. Той със сигурност е сред звездите, защото такава доброта не може да има другаде. Прочетох хайку от последната му книга „Целта е пътят сам“:

*Морето носи
последно смокиново листо –
южен вятър в пристанището*

МОИТЕ ТРИ ИЗКУСТВА

(написано по молба на Кармен Стерба)

Казвам се Димитър Анакиев, доктор по медицина, поет и режисьор. Това означава, че се занимавам с три изкуства. Сред тях, според Хипократ, медицината е най-благородната. Работя в спешно отделение на словенско-хърватската хълмиста граница на юг. Ние спасяваме човешки животи всеки ден, това е нашата работа. Наскоро спасихме овчар с тежък миокарден инфаркт и го транспортирахме с хеликоптер до болницата. Той оцеля. Един ден ме посети дъщерята му в моята клиника и сложи голямо парче сирене на бюрото ми.

*Тази овчарка,
сърцето си ми даде –
парче сирене.*

Започнах да уча японско хайку през 80-те години по време на обучението си по медицина. От близо 20 години пиша хайку като имитирах японски стихотворения. По-късно успях да развия своя личен стил, да изразя живота и културата си. Вероятно първите ми оригинални стихотворения се появиха около 2000 г., когато бях домакин на конференция на Световната хайку асоциация в Толмин, Словения.

*Дете в мен
се люлее през мъглата
над дълбоката вода.*

В създаването на филми се опитах да се изправа пред историческите промени в Източна Европа, които повлияха силно на живота ми. През 2006 г. получих национална награда на Словения за моя документален филм. Скоро осъзнах, че хайку също е инструмент за справяне с историята. Написах множество ангажирани хайку. Наскоро издадох първата си колекция с такава поезия. Тя е наречена Ден на Хирошима. Посветена е на ядрената катастрофа във Фукушима. Стихотворенията първоначално са написани на английски, след което са преведени на японски от моята приятелка Харука Шима.

*Името на бомбата,
и името на атомната електроцентрала –
Хирошима и Фукушима*

ХАКАТА

Трудно е да напуснеш Япония.

Разхождам се из съвременния град Фукуока с милионно население, който в миналото се е наричал Хаката. Това е било голямо пристанище, през което китайската култура достига Япония. Дори днес думата Хаката насърчава въображението.

Представям си стари дървени кораби, завладяващи Корейско море, плаващи в пристанището, и дрипави монаси, с които будизмът навлиза в Япония... Те се измъкват от корабите измежду разтоварените копринени бали, от които скоро ще бъдат ушити красиви кимона за придворни наложници. И днес? Съвременните странични продукти на индустриалната култура от Китай също влизат отгук в Япония – те се носят от същия вятър, духал в платната на древните кораби.

*По пътя на будизма
и китайска коприна и
коуза изпратена¹³*

Влизам в корейски ресторант. Днес небето е безоблачно, грее слънце.

---

¹³ Kouza е токсичен смог от индустриални центрове в Китай, който замени жълтата китайска мъгла от миналото, пълна с пясък пътуващ с нея.

*Ям иши-яаки¹⁴
във Фукуока център –
тук е сърцето ми.*

Хаката е място, където спомените завладяват човек. Написаното хайку ми напомни за моето старо хайку, победител в първия ми конкурс:

*Ям мек грис.
Изведнъж намерих себе си
по пътя на Буда.*

Наградата, дадена ми от уважавания поет, определено ме тласна в съдбовната прегръдка на хайку. По-късно българският поет Димитър Стефанов пише „За Димитър Анакиев хайку е съдба“.

И ето ме сега в Хаката, вървя по един от каналите и си мисля за ветровете, които разнасят цветен пращец по цветните поляни на света...

Отседнах в хотел Ориентал близо до гара Хаката. Изненадващо, моят хотелски халат, опакован на леглото, не е твърде малък.

*Дойдох в Япония
и вече два пъти режа
израснали нокти.*

*Град Фукуока –
улица на тъжните хора¹⁵
да се върна у дома*

---

¹⁴ Ishiyaki, 石 焼, - "готвене с камъни" е вид корейска кухня, популярна в Япония, при която храната се пече в нагорещена каменна купа, от която гостът също яде.

¹⁵ Ояфуку-дори, „улицата на тъжните хора“ във Фукуока, наречена така заради многобройните барове, където пият „тъжните хора“.

През нощта ужасна буря удари Фукуока. Проливен дъжд заля прозореца, имаше силни гръмотевици и светкавици. Бях благодарен до небето и щастлив за това емоционално сбогуване. Прекарах по-голямата част от нощта, гледайки светлините на Хаката през напоен от дъжда прозорец. До сутринта бурята изчезна.

*Първото слънце грее –
напуска Фукуока
малко облаче.*

ПЕТ ДОЛАРА

Лев Троцки пише някъде, че Ню Йорк е място на „чудовищен автоматизъм“. По принцип няма място в света, където нещата се променят толкова бързо. Ако завършите училище там, имате седем дни да използвате връзките и познанствата, които сте придобили; след седем дни всички хора изчезват някъде и може да се случи цялото училище да се премести на друго място. Въпреки това Ню Йорк е едно от любимите ми места. Неговата откритост и гостоприемство са трудни за разбиране от европейец.

По времето, когато Нюйоркската филмова академия беше на Юниън Скуеър, обичах да се разхождам из парка и да гледам партии на шах, играни от местни момчета. Веднъж столът пред мен се освободи и аз бързо седнах на шахматната дъска. От другата страна седеше огромен черен мъж. „Какъв е залогът за игра на шах?“ Опонентът ми, без да знае, че ще играе с майстор по шахмат, отговори „Пет долара“. След това ми подаде ръката си „Аз съм Малкият Джон“, каза той.

Той игра доста добре, но разликата беше твърде голяма. След като го поучих, поисках моите пет долара. „Защо?“ – учуди се Малкият Джон. „Казахте, че залогът е пет долара“, настоях аз. „Не“, каза той, „Казах пет долара дарения.“ Хората започнаха да се събират около нас. Станах от шахматната дъска и се изгубих в тълпата.

Ето колко бързо се променят нещата тук.

Някой свиреше на акордеон в метрото и аз вече бях някъде в другия край на града.

*Южно пристанище
където с малка птичка
гледаме океана.*

ТРЪН В ОКОТО

От Грознатовци до Трънска клисура има не повече от 8 километра. Със стария си японски джип слизам от склоновете на Въртоп и карам през пустото Знеполе покрай река Ерма до единствения магазин в Трънска клисура.

По българско време тук са живели 2500 души, а днес най-много двеста.

Мъж седи пред магазина и пие бира. На връщане го вземам със себе си „до завоя за Кострошевци“, както ме помоли. Говорим си по пътя. Той казва: „Те нарочно накараха целия район да умре, ние сме им трън в очите“.

*Горд Въртоп –
останали още няколко тръна
в сръбските очи.*

ЛУНАТА ОТСЕЧЕНА С МЕЧ

Шинтоистките светилища и явления обикновено са заобиколени от много дебело въже, изтъкано от оризова слама. Въжето се нарича „шиманава“ и показва, че затвореното пространство е „мястото на небето“, на абсолютна чистота и божественост.

Сумо борбата, в която българите са единствените западнци, допуснати да участват в нея, е своеобразен шинтоистки ритуал. Най-високият статус на „сумист“, много рядък, се нарича „йокозуна“. В допълнение към бързина, сила, смелост и непобедимост, „йокозуна“ трябва да притежава „хинкоку“, най-високото морално качество. Носителят на тази титла е препасан с въже, наречено „цуна“ и има подобна функция като „шиманава“ - това означава, че този човек е „място на небето“, ходещо божество.

Майсторите на хайку също имат статут, подобен на „йокозуна“. В Япония, те са божества.

В сесиите на хайку майсторът седи, а учениците коленичат. Те също излизат на колене, без да обръщат гръб на майстора, след като той го позволява с кимване с глава.

Имах късмет и удоволствие да присъствам на такива срещи. Колко по-различно е от западния „клуб на поети“, в който няма чувство за святост и има изобилие от неудобства.

*След разговора
с Хошинага, луната
отсечена с меч.*

ХАЙКУ, ПОЕЗИЯ БЕЗ РИСК

Повечето западни хайку „поети“ разбират хайку като „безрискова“ поезия. Няколко листа, няколко цветя, птици, малко нежна мисъл и всичко е наред. „Аз съм поет, без риск.“

Няма да бъде – всяко изкуство, включително и поезията, изисква поглед към света. Без него-вия/нейния миروглед няма поезия. И това крие риск. Може би хората няма да харесат твоята гледна точка за света?

И така, конфронтацията, борбата, е част от поезията, като всяко автономно отношение към живота. Трябва да защитите своя възглед за света, сякаш това е вашето сърце, черен дроб, бели дробове... И е така.

*Коварна мравка
се качи на билборда,
но кой я вижда?*

ГОЛЕМИ ВЪПРОСИ

Въпреки най-големите жертви България не успява да обедини всичките си територии и хората, останали под османска окупация. Интересите на великите сили, преди всичко на Русия и Франция, позволи на Сърбия да присъедини Поморавле, Неготинска крайна и Западните покрайнини и направи Македония свой протекторат, в който около два милиона българи бяха превърнати в новата нация – „македонци“.

Много скъпи за мен хора живеят в Поморавле, Неготинска Крайна, Западни покрайнини и Македония. Ето защо насочих голяма част от моите хайку дейности към тях.

Веднъж изпратих редактора на американското списание *Modern Haiku* Чарлз Трамбъл в Ниш. След завръщането си той ми каза, малко разочарован, „японската култура е много популярна в Ниш“. Подтекстът на това негово изказване беше, че „там не са се доближили до американската концепция за хайку“. Това е следствие от редакционната политика в *Хайку новини*, списание, което основах в Ниш преди тридесет години.

По пътя за София с Джим Кеишън, друг известен американски редактор, спряхме в Скопие и имахме многобройни изпълнения с хайкуисти от Македония.

Изпратих и моя дългогодишен японски сътрудник и приятел Бан'я Нацуиши в Македония на фестивала на поезията в Струга. Там Бан'я пише своя прочут хайбун „Гигантският въпрос в Македония“, в който впечатляващо демонстрира ани-

мистичния начин на мислене на японските поети. В този дълг хайбун има седем хайку, от които отделям последното:

*От дъното на езерото
изниква въпросът на Исус -
изникват мехурчета.*

Големите въпроси за съдбата на българския народ извън пределите на днешната българска държава постоянно вълнуват и мен.

Наскоро написах две хайку по темата:

*Кебапчета от Перник,
червен пипер от Лесковац – колко е
велика България.*

*Македония,
този руски цвят
със сръбски аромат.*

ПЪТИЩАТА НА ДУХА

Когато започнах да играя шах на петнадесетгодишна възраст, бях силно повлиян от американския шах, особено от Фишер. По време на развитието си срещнах различни влияния на съветската, виенската, немската и руската шахматни школи. Отне ми много време, за да се утвърдя в много поетичен шах, който французинът Филидор започна и беше систематизиран от литовеца Аарон Нимцович. Тази школа се нарича „хипермодерна“. Филидор е талантлив музикант от края на 18-ти век, а Нимцович студент по философия от началото на 20-ти век, който тренира шахматните си мисли под влиянието на Талмуда. Не са ли божествени пътищата на духа?

*Офицерът побеснява,
смъртта на коня „еб“ го накара
да загуби ума си.*

МРАВЕШКИ ГРОБ

„Kotodama shinkô“ е чудотворната сила на езика: нещо, което се почита в Япония. Съществува поговорка – „Има осем милиона японски богове“.

„Във всеки аспект на природата съществуват богове. Например в близост до този квартал има дърво, известно като „ичириги“. Свещено въже обгражда основата му. Дори в дървото съществува бог; така ние се покланяме на това дърво. Не описвам само дървото, а по-скоро дървото, заредено с дух: за това става дума при котодама. Не искам да използвам думата само за да я кажа „каквато е“, а искам да докосна отвъд думата, по-нататък, по-дълбоко. Дори когато композирам силно образно (изобразително) хайку, искам да създам хайку, в което читателят би могъл да почувства нещо повече от „шасей“ (реалистична скица). По-дълбока перспектива. Търся нещо отвъд просто скицирането.“

Тези думи на Хошинага Фумио ми напомниха за първата ми интернет среща с български поет. Изразих впечатлението си от него с хайку, което, както ще бъде показано по-късно, напълно изразява същността му. Не мога да се оплача от интуицията си.

*Мравешки гроб –
една априлска снежинка
бяла като Лазар.*

МОЖЕ ЛИ „ТАНЦЪТ НА НАСЕКОМИТЕ“ ДА Е БЪЛГАРСКО „КИГО“¹⁶?

„Танцът на насекомите“ – днешна Япония (старо име „Ямато“) е израснала от племенните конфликти на племената, живеещи в днешните японски острови. В далечното минало на Япония решаващата битка за създаването на японската нация е победата на племето Яма от главния остров Хоншу над племето Кума, живеещо на остров Кюшу. Членовете на победеното племе Кума е трябвало да изпълняват „танц на насекомите“ в императорския двор всяка година в деня на поражението си, в който изразяват послушанието си към императора, т. е. Кумите са обикновени насекоми според Ямато. Този танц през историята придобива стандартна хореография и става част от японския фолклор, който се изпълнява и до днес, но вече не в двора, а в Кумамото, на остров Кюшу.

*Танц на насекомите:
това вече не е турски марш
не казачок, а джаз.*

---

¹⁶ киго-сезонна дума

ТЪРСЕНЕТО НА ХРАМА

(Гинко Витоша, 28.04.2022)

В село Бояна пропуснах завоя за църквата и се озовах на път за Черни връх. Оказах се почти във въртопа на четирите сезона. В селото цъфтяха сливи, а малко по-нагоре гъста мъгла покри всичко. Царството на снега започна отново над мъглата...

Намерих едно сухо корито от огромни камъни, по което ходех с Димитър Стефанов, а после се обърнах да търся църква.

*Капка вода
от планински извор
пълна е с пролет.*

*Храм с две гробници –
секвои под Черни връх
обграждат иконите.*

ПТИЦА, ЛЕТЯЩА НАД ЯКУШИМА

松島や ああ松島や 松島や

О, Мацушима
О, Мацушима, о
О, Мацушима

- *Мацуо Башьо*

Когато Мацуо Башьо стига до Мацушима по време на своето поетическо пътешествие към Далечния север, той е толкова впечатлен от красотата на този остров, за който Сайгьо вече бил писал, че остава безмълвен. Единственото, което е могъл да напише е горният стих – въздишка.

В един септемврийски ден фериботът, на който се вееше японският флаг, ме отведе до Якушима. Дъждът валеше като мъгла. Гледката на този тихоокеански остров ми спря дъха. Няма думи, които да опишат Якушима. Цялата Якушима е един шинтоистки храм, „мястото на небето на земята“. Написах хайку, преведено на японски от Ито Юки.

屋久島に来たれば来たる屋久の雨

Посрещна ме в Якушима дъждът на Якушима

По-късно разказах на моята скъпа колежка и приятелка Венелина Петкова за Якушима, която за мен е същото – „мястото на небето на земята“. Тя

ми каза, че е сънувала, че е птица, летяща над Яку-
шима.

Лежа на плажа Инаха, където гигантски косте-
нурки снасят яйцата си и гледам в посока остров
Кучиерабу (остров, "избран от устните"), който из-
глежда като мираж и изчезва в мъглата.

Океан от глупости.

Изчезва и излиза от мъглата

остров избран от устните.

ЗА АВТОРА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ, известен още като КАМЕСАН, 亀さん, (роден 1960 г.) е българин от Западните покрайнини (с. Грознатовци, Трънско). Започва да пише и публикува поезия на 13-годишна възраст, а хайку от 1985 г. Той е „баща“ на много балкански хайку проекти, между които „Haiku Novine“ (Сърбия) и „Priatelj“ и „Apokalipsa haiku edition“ (Словения).

Заедно с Димитър Стефанов е съосновател на Български хайку клуб през 2000 г., а заедно с Венелина Петкова през 2021г. е основател на поетичен кръг “Шукан” (субективност), който организира Българското състезание за съвременно (гендай) хайку и Български международен конкурс за хайку и танка “Котодама” (душата на думите) през 2022г. Той е съосновател и на Световната хайку асоциация (世界俳句協会 SEKAI HAIKU KYOKAI) и съредатор (с Джим Кейшгън) на „Възлите – антология на хайку поезията на Югоизточна Европа“. Редактира също така словенската хайку антология „Езерцето на тишината“ и антологията на антивоенното хайку „Парче небе“.

Димитър Анакиев е редактор на престижната КАМАСАНОВА СВЕТОВНА ХАЙКУ АНТОЛОГИЯ ЗА ВОЙНА, НАСИЛИЕ И НАРУШАВАНЕ НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА с 903 хайку, написани на 35 езика от 435 поети от 48 страни и автор на 17 хайку сбирки. Сред неговите награди са: Европейската награда Медалът на Франц Кафка, Наградата на Музея на хайку

литературата, Годишната Merit Book награда на Haiku Society of America, Годишната награда Ginyu (Saitama), Годишната награда на читателите на Shamrock (Ирландското общество за хайку), „Фуджисан“ Токио (за танка) и наградите от Mainichi Daily Новини, Daily Yomiuri (и двете Токио) и Azami (Осака). Димитър Анакиев е носител на наградата "Хижа" на състезанието Genjūan Haibun в Киото, както и на няколко филмови награди, включително Националната словенска награда за най-добър документален филм.

Автопортрет, худ. Димитър Анакиев

ЗА КНИГАТА И АВТОРА

„Тясна пътека през душата и света“ на Димитър Анакиев е една наистина стойностна творба - красива като литература, честна като гражданска позиция и много информативна като фактология, но може би най-важното, най-ценното - с един уникален дух, който доближава читателя да автентичната японска естетика, философия и до онова, неуловимото, което прави Япония именно Япония, но ѝ дава и ново, съвременно и общочовешко лице.”, *Габриела Цанева*

„За Димитър Анакиев хайку е съдба”, *Димитър Стефанов*

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ТЯСНА ПЪТЕКА ПРЕЗ ДУШАТА И СВЕТА

Българска, първо издание

Редактор: Иван Георгиев
Коректор: Габриела Цанева

ИЗДАТЕЛСТВО

gabriell-e-lit

www.gabriell-e-lit.com
e-mail: gabriell-e-lit@mail.bg

Формат: e-book: .pdf .epub
Обем 72 стр.

<http://e-books.gabriell-e-lit.com>